

(Side 1)

5.9.1963

Max Lapchies

Häftling des KL Neuengamme Nr. 58 583

D u i s b u r g-Neuenkamp

Cleverstrasse 22

Beretning og oplevelser i udekommandoen MEPPEN-Versen.

=====

Den 14.9.1944 blev jeg arresteret af Gestapo i Duisburg, Essenbergerstr. 127 og blev indsat i Politipræsidiat. Den 16.9.1944 blev der sammensat en transport af 360 fra Duisburg-Oberhausen og fra venstre Niederrhein. ("Gewitter"-Aktion). Vi blev sendt med transporten til KL Sachsenhausen. Der var gamle og syge iblandt (70 år og syge med stenlunger). Transporten varede 7 dage. Forplejningen var miserabel. I Sachsenhausen kom vi i block 58 og 62.

Den 16.10.1944 blev en større del af denne transport videresendt til KL Neuengamme. Det var aften, før vi efter badet blev anbragt i Block 2 (nr. 2 bagfra). I Sachsenhausen var det allerede slemt, men her var det helvedes forgård. Om morgenen efter fordelingen af kaffe, blev vi jaget ud af barakken og måtte stå foran Blocken indtil om aftenen. Vi havde kun det sribede tøj på. I gården var der meget koldt. Kun stående i en flok som druer i en klase, kunne vi holde det ud. Galgen havde vi foran vore øjne (?) Kl. 10-11 blev "maden" stillet op i to store trug under taget foran vores barak. Når det regnede, løb regnvandet ned i maden. Som skåle fik udleveret nogle, der var gennemrustede. Hullerne måtte stoppe fingrene i. Skeer fik vi kun sjældent. Vi var 500 mand i barakken, men der var kun 50-70 skåle. Den ene rev skålen fra den anden, blot for at kunne få noget at spise. Skålene blev ikke vasket ind imellem. Ingen spurgte om, hvem der havde spist af skålen før.

Vi var 10-12 dage i karantæne. Så lød det pludselig "Alle Deutsche antreten !" Rapportfører Dreimann udvalgte 15 mand som Vorarbeitere. Den næste dag gik det til Ochsenhausen (LLL)(han må mene Ochsenwerder) for at grave pansergrave. Jeg var der otte dage. Så blev jeg udvalgt til en transport 'Industriehof'. Der lærte jeg SS-Overscharführer Speck at kende. Ve den hæftling, der fik tipvognen til at skride foran skiftesporet. Skulle man transportere 15-18 tipvogne og uden samtidige driftsforstyrrelser, var det et kunststykke at gennemføre 20 tog om dagen. Ved hver tipvogn var der 6 mand.

Engang var tipvognen skredet foran (dreje)skiven, for dette fik jeg 25 slag af Speck med oksepisken. Jeg var glad, da transporten ophørte den 14.11.44.

Jeg blev sat på en transport til Meppen-Versen. Nu kom vi fra asken og i ilden. Den 16. november ankom transporten til Meppen. Vi marcherede til Versen. Der steg vi ombord i et tipvognstog, og derfra kørte vi til Versenlejren. Det var en transport på 2700 Häftlinge.

Vorarbejderne blev kaldt frem, men ingen meldte sig. Vi havde taget vore armbind af, af erfaring. Nu blev mit fangenummer råbt op, og jeg måtte træde frem. Og fordi jeg intet armbind havde, blev jeg overfuset. Jeg sagde, at mit armbind var blevet i Neuengamme, og at jeg ikke vidste, at jeg var Vorarbejder. Jeg fik et andet armbind (side2) og måtte hente 20 Häftlinge. Stoppe halmmadrasser til vagtmandskabet var vor første opgave. Derved blev jeg igen Vorarbejder. Efter arbejdet gik det tilbage i lejren.

Tidligere var Versenlejren en italiensk krigsfangelejr. Halvdelen af lejren var stadig optaget af italienerne. Jeg lå i Block 4. Der var ingen halm eller tæpper; på trods af dette faldt vi i en dyb søvn.

Næste dag blev der opstillet arbejdshold på 100 mand hver. Ialt var der 25 arbejdshold. Vorarbejderen fik en tegning over pansergraven - efter denne skulle vi arbejde. Sidst på dagen havde nogle af Vorarbejderne fred. 1. Kapo var en tidligere SS-mand, der nu var Häftling, 2. Kapoen var en politisk fange, Heinz Weidig fra Halle an der Saale. 3. kapo var en BV (Berufsverbrecher) - navnet har jeg glemmt. Lagerälteste var BVen Emil Stienen.

Som bevogtere havde vi Marine-Wachmandschaft fra efterretningsafdelingen. Fra SS var der ialt kun 12-14 mand i lejren. Af dem har jeg følgende navne i erindring:

SS-Obersturmführer Schäfer, Lagerkommandant.

SS-Unterscharführer Heide (en dansker ?) var Rapportführer.

SS-Unterscharführer var som Bauführer Wiesner

Desuden var der endnu en SS-Unterscharführer Smolensky, de andre husker jeg ikke længere.

Den næste morgen hed det møde på arbejdet. Vi blev hver morgen sat ombord i tipvognstoget ude ved vejen, og blev derved kørt hen til stedet, hvor arbejdsopgaverne blev uddelt. Arbejdskolonnerne fik anvist deres arbejde.

Det var den første linie, der blev lavet. Jorden bestod af flyvesand, og den lod sig fint behandle. Da Bauführer Wiesner kom ud til arbejdsstedet, havde jeg mit første opgør med ham. Jeg sagde direkte til ham, at arbejdet var omsonst, og om 14 dage ville løbegravene været faldet sammen. Wieners svar: "jeg havde absolut intet at skulle have sagt og skulle holde kæft".

Efter 8 dage kom Wiesner igen, og spurgte om jeg var den Vorarbeiter, der påstod, at arbejdet var omsonst. Jeg vidste ikke, hvad jeg skulle svare på det. Jeg spillede uvidende. Men så kom vi i snak. Jeg havde jo haft ret, og løbegravene begyndte at falde sammen. Han spurgte, om jeg havde forstand på arbejdet. Eftersom jeg bekræftede dette, måtte jeg gøre, hvad jeg fandt for rigtigt. Og nu kunne jeg hjælpe mange kammerater.

Efteråret 1944 var et meget regnfuldt efterår. Vi Häftlinge var hele tiden i vådt tøj. Dysenteri brød ud og mange døde. Det var ingen sjældenhed, at når vi kom tilbage i lejren om aftenen, var der 8-10 døde og 30-40 syge ved appellen. Vi gruede for hver morgen, når vi skulle møde på pladsen. Hver morgen fandt der et større slagsmål sted omkring kolonnen. Vi havde Vorarbeitere, som man kun kan betegne som udyr/bæster. I løbet af 14 dage var der af 25 arbejdshold af hundrede mand, kun 18 til rådighed. På 3 uger var der kun 15 tilbage. Reviret var overbelagt, sygdomme og dødeligheden voksede. De syge måtte blive i deres block.

Om morgenen stormede Vorarbeitere og Rapportführer Heide ind i barakkerne og pryglede de stakkels fanger vilkårligt på må og få. Den, der ikke skyndte sig, blev slået og mange blev trådt til døde. Jeg har selv været vidne til, hvordan Vorarbeiter Gempewitz fra Frankfurt a.M. har slået mange fanger. Det vakte min afsky men vi alligevel magtesløse overfor denne Horde. En stor lettelse var det, da der kom halm til os.

(side3)

Forplejningen bestod om morgenen af to skiver brød og kaffe. Klokken 12 kom der 2 kasser med brød. Pro person var der 2 skiver med et eller andet smurt på. Der var det hele. Varm mad fik vi om aftenen, når vi kom tilbage (til lejren). En liter "suppe" og 2 tynde skiver brød. Truget med maden stod sammen med brødet foran reviret.

Så snart hvert arbejdshold kom tilbage, måtte de træde an til spisning. Gå forbi i en enkelt række og modtage maden. Også de syge måtte gøre dette. Men når de syge kom tilbage til barakken, var de så svage og havde ikke mere mad tilbage. Derved fik mange ikke forplejning i to eller tre dage. De var blevet frarøvet deres mad. Derfor besluttede den politiske Häftlings Lagerpolizei-Dienst at hjælpe, indtil de syge havde spist i hele lejrens påsyn.

Da italienerne havde rømmet endnu en block, blev den anvendt til bespisning af de syge. Da endnu en Block blev ledig, blev to barakker brugt til revier. De syge blev sendt

væk 13. december. Jeg advarede to venner imod at tage med denne transport. Efter befrielsen ville jeg besøge dem, men de var døde i Bergen-Belsen. Dødsattesterne så jeg selv.

Den 9. december blev et af mine arbejds hold taget væk fra mig af SS-Rapportführer Heide, da arbejdet blev uddelt. Det bestod af franskmænd, belgiere, luxemburgere og end enkelt russer. Jeg blev tildelt 1. arbejds hold som transportleder. Det var Vorarbeiternes håndværkersjak, en ester var tømrer.

Kort før jul traf jeg Bauführer Wiesner. Han spurgte, om jeg havde været på revieret, idet han havde bedt om mig hos Rapportführeren. Jeg svarede, at jeg ingen kommando havde. Han sagde, at han havde brug for mig til istandsættelse af løbegravene. Så jeg kom tilbage til mit arbejds hold. Mine medfanger blev glade, da de hørte, at jeg kom igen. Mens die andre VA havde brug for en time til at samle 100 mand, behøvede jeg ikke at bekymre mig herom. Jeg havde altid flere, end der var behov for. Mit arbejds hold blev et specialhold. Vi havde repareret forreste linie, bortset fra MG-rederne. . De skulle dog også laves og monteres. Jeg fik opgave at sætte faskiner i 2. linie. Jeg begyndte oppe ved Ems-buen. Jeg brugte to dage, indtil folkene kunne dette. Trdie dag kunne andet hold også lave faskiner.

Klokken 11 kom SS-Obersturmführer Schäfer og Wiesner. Der blev råbt på mig og jeg løb hen og aflagde min melding: "Arbejds hold 10 laver faskiner" - I Schäfers åsyn slog man mig fra højre og venstre. Bauführeren sagde intet, da han så det ske. Schäfer besigtigede arbejdet og sagde til Wiesner, "at det for en gangs skyld var ordentligt arbejde - og hvorfor kunne man ikke have gjort det straks !". (Side 4) Wiesner svarede, at han ikke havde haft nogle egnede mænd, indtil han havde fundet denne Vorarbeiter. Schäfer lo, og sagde at det kunne ikke være en Vorarbeiter, hvor halvdelen af arbejds holdet blot stod og lavede ingenting. Jeg undskyldte folkene og forklarede, at de skulle have arbejdet vist nøjagtigt for senere at kunne danne 2. arbejds hold. Schäfer gik, dog ikke uden at sige at hvis det gik skidt, vankede der øretæver ellers et par cigaretter. Dem har jeg endnu ikke fået. SS så jeg sjældent i mit afsnit. På mit arbejds hold beskæftigede jeg indtil 300 mand. Mit eget bestod af 100 häftlinge. På denne måde fik jeg også indflydelse på de andre Vorarbeitere. Af Bauführeren lod jeg mig tildele Gempowitz' kolonne for at få lejlighed til at tage hans armbind fra ham. Også med Erich lykkedes det for mig. Hvordan gjorde de det (?) Vorarbeiterne fik 20 cigaretter, de andre fik 10. Hvem der ikke afgav en (cigaret) til ham, han kom i græstørvsafgravningskolonnen. Sådant en vogn kunne ingen dog flytte i november måned (?). Dengang gjaldt fangerne som dødt kød. De blev skældt huden fuld og blev pryglet. Jeg havde lagt håndværket til ham (?). Hvad gjorde han så om aftenen. Han gik i ligkammeret og stjal de dødes guld tænder for at få penge. Det blev kendt, at han havde solgt dem til en vagt, og han skulle drages til regnskab. Vi havde fundet ham på latrinet, stående i lort til skulderen. Straffen var hård.

De danske fanger var anbragt i Block 5 og resten i Block 5 (?). Til jul ville de afholde en gudstjeneste. De havde allerede talt med Blockälteste. Han havde intet derimod, men han kunne ikke jage de andre fanger ud (fra barakken).

Efter julen blev danskerne tildelt 2. faskineringshold. Langsomt gik dødeligheden tilbage. SS kom sjældent på arbejdsstederne. Efter nytår blev de første MG-reder sat ned i løbegravene. Rederne var firkantede, 2x2m 1,80 høj lavet af grønt rundtræ med en diameter på 8-12 cm. Tyve fanger skulle med deres samlede kræfter sætte en kasse på plads. 1. Kapo Franz kom hen til mig og sagde: "du må komme, Schäfer har skudt to mand og hvis ikke vi i løbet af en time har fået en MG-rede på plads i hullet, vil han skyde os allesammen."

I disse betingelser gik jeg med. Jeg så godt de to lig, men så længe Schäfer var der, kunne jeg ikke komme tættere på dem. Jeg lod 4 meterlange og 6 mindre træer fælde. De lange var 16-20 cm i diameter, de små stænger var 6-10 cm i diameter. Jeg lod først hæve en kasse i den ene side, fik lagt en stang under den. På samme måde blev modsatte side hævet. De seks Häftlinge ved stangen løftede, de andre vippede med en stang i højden. I løbet af en time var kasserne på plads. Faren for Schäfer var væk, kammeraterne ..????..... og Vorarbeiteren, der ellers kun regerede med kniplen, havde lært noget. Jeg sagde til ham, at han skulle smide kniplen væk, der var bedre at bruge hovedet. Transportholdet bar ofte træstammerne over 3 kms afstand, på trods af at der på bøndergårdene stod ubenyttede vogne. Jeg foreslog Bauführeren at skaffe to eller tre vogne. Han gjorde det, og nu gik det lettere.

(Side 5.)

Fra Ems-buen og til Meppen-bygrænsen skulle en stilling udbygges. Hele græsmarker ved Ems-floden skulle bruges, ved at man fjernede græstørvene. Jeg kunne for en stor dels vedkommende forhindre dette vanvid. Jeg foreslog en anden byggemetode. Så foreslog man at fælde skoven. Også dette kunne jeg "snakke" ham fra. - Derfor kan jeg stadig den dag idag komme til Versen. Det gik så godt, at jeg fik skånet græsmarker og agerland og det ved bønderne i Versen. Jeg må dog sige, at jeg tog imod mange prygl fra SS. En dag uden prygl var for mig en åbenbaring.

Frem til februar gik det på denne måde. En morgen måtte vi tage kasserne med brød til fortæring i løbet af dagen med os og altid manglede en eller to portioner. SS fik nys derom. Jeg fik mine prygl og en seddel til køkkenet om at få efterleveret brødet. En dag manglede der pludselig 16 portioner. Der var ikke andre muligheder for mig end at lave en melding. Af SS-Unterscharführer Smolensky fik jeg min prygl, og da jeg afleverede sedlen i køkkenet, fik jeg prygl igen. Fremfor alt fik jeg intet brød. Jeg gik til Lagerführeren, en SS-Oberscharführer og afgav en melding. Kammeraterne ville give afkald på brødet. Jeg fik

igen en seddel og kammeraterne fik deres brød. Jeg gik endnu en gang til Lagerleiteren og bad ham at måtte fjerne armbåndet. Han sagde, at det var tredje gang jeg kom med dette ønske til ham. Imidlertid mente han, at jeg var for dum til at lede en kolonne. Han fjernede mit armbånd, og sagde, at jeg skulle finde mig en arbejdskolonne. Den næste dag gik jeg med et arbejds hold (Jødekolonnen) til arbejdet. Kl. 10 kom imidlertid SS-Unterscharführer Smolensky og en Rottenführer for at hente mig. Jeg blev slået og trådt på. Jeg tror ikke, at jeg var i stand til at gå mere hundrede meter ad gangen på de 3 kilometer turen var. De andre må jeg vel have rullet eller fløjet. Jeg havde det mere som en Muselmann. Det var mig fuldstændigt ligemeget, hvad der skulle ske. Foran 700 Häftlinge stod fem SS-mænd, der ikke vidste, hvad de skulle gøre og som slog løs på fangerne. Smolensky brølede til mig, at jeg havde en halv time, og hvis ikke Häftlingene så var kommet i arbejde, så ville jeg komme til at opleve noget. Arbejdet blev udført for Wehrmacht og skulle være færdig til den 15. eller den første - tidspunktet husker jeg ikke mere. Og fordi jorden bestod af flyvesand, var talrige løbegrave, der møjsommeligt gravet ud, allerede styrtet sammen. I december havde der været en kontrol fra hæren. Tre officerer og civilist var der. De besigtigede lejren og arbejdsstederne (december/januar 1945).

Otte dage senere afgik en sygetransport til Bergen-Belsen. Vi kunne takke kontrollen for, at livet herefter blev mere udholdeligt. Til jul fik vi fanger 10 cigaretter og Kapoer og Vorarbeitere 20 cigaretter. Danskerne fik efter nytår Røde Kors pakker. Først med tøj og siden med levnedsmidler.

I januar 1945 måtte vi to gange på grund af kraftigt snefald rykke tilbage til lejren. Fem dage måtte vi blive i lejren pga. stærk frost og sne.

De døde blev begravet på en sandbakke i nærhed af lejren. I begyndelsen af januar 1945 kom der en ny transport med vagtmandskab, de fleste kom fra Lager Wilhelmshaven, en udekommando under Neuengamme. Alle var tidligere marinesoldater, der var udtrukket til SS. En SS-Oberscharführer, en SS-Unterscharführer og ... SS. (8 ord mangler)... Versen (side 6) Sådan gik det frem til 24. marts 1945. Da begyndte offensiven i Holland. Vi kunne betragte flyverangrebene. Vorarbeitere, Kapoer og Lagerälteste holdt møde for at tale sammen. De besluttede ikke at rømme lejren. Men to Kapoer og Lagerälteste faldt fra. Derved begyndte udvandringen.

Mit arbejds hold forlod lejren klokken 11.20. Først gik vi på Brigadevejen til arbejdsfordelingsstedet. Der tog jeg 8 trillebørere med beslag på til at transportere vore sager. Det var ikke så tungt som at bære dem. Vor vej førte os over Meppen til Haselühne.

Der blev vi om natten. Vi var i en bondemands lade. Jeg spurgte bonden, om han ikke havde en gammel vogn. Han kunne få vore trillebører for den. Desværre havde han ingen. Men jeg fik anvisning på, hvor jeg kunne finde en. Jeg talte med transportlederen, som var en math med fornavnet Otto (efternavn har jeg glemt). Af ham fik jeg tilladelse til at sørge for vognen. Vi tog 6 trillebører med, og byttehandlen gik fint. Hjulene blev smurt, og er par brædder ekstra lagt på og så havde vi en to-hjulet vogn. Derved kunne to trætte fanger blive kørt sammen med vores gepäck. Om morgene gik det videre. En adelig godsejerinde kom forbi i hendes hestevogn og sagde, at vi skulle gøre holdt ved hende. Hver fange fik en liter skummetmælk og 2 skiver brød. Det var som et festmåltid for os. Det gik videre. En halv time senere havde SS fundet os. Vi fik besked på at begive til flyvepladsen ved Cloppenburg. Der måtte vi i tre dage rydde op på flyvepladsen, kaste bombekratre til og lappe start- og landebane. Imidlertid fik vi hver et helt soldaterbrød til forplejning, og på trediedagen fik vi varm mad.

Efter bespisningen gik det på transport med jernbanen, og det følte som en evighed, før vi ankom til Bremen påskelørdag. Desværre skulle vi ligge på en sportsplads, ingen måtte sidde eller stå. Det havde regnet kl. 5 om morgenen. Vi var alle glade, da aftenen kom. Det var på denne transport, de første massedødsfald indtrådte. En lastbil med anhænger skulle køre de døde til Neuengamme. Kl. 10 gik det til jernbanen. Før vi steg om bord, fik vi heldigvis forplejning: 2 skiver brød. Fra Bremen gik det til Hamburg-Bergedorf.

Påskeonsdag ankom vi til Neuengamme. Fra Bergedorf måtte vi marschere. Efter lang tid fik vi varm bøttesuppe, og den kunne vi lide. Jeg var forfærdet, da vi skulle kælderer til Steinbau.

Jeg blev i Neuengamme indtil 8. april 1945, da jeg skulle på en Invalidtransport til Bergen-Belsen. Det vil jeg ikke beskrive, for det er gjort talrige gange før. Jeg var der, indtil vi endelig havnede i Sandbostel. I Bremervörde måtte vi stige om bord i et tog. Jagerbomberne lod os køre forbi to stationer, og så bombede de os. Der var mange døde og endnu flere sårede. Jeg fik selv mere end ti sår. Vi havde det held, at der ikke var en SS-læge til stede, ellers havde der været flere døde. En stabslæge lod os bringe til lazarettet i Stade.

(side 7)

Jeg lå allerede på operationsbordet, da stabslæggen trådte ind ad døren og sagde: " Stop med det, for de kan allerede komme videre med en transport" - Lastbiler bragte os til havnen. Der lå der en damper (en slæbeptram), som sejlede os til jerndamperen "Olga Siemens". De, der endnu kunne gå, måtte klatre ombord på damperen. De sårede blev

hejset op og blev lagt under et udspændt sejl. Jeg lå alene sammen med 15 alvorligt sårede. Kl. 11 om formiddagen var 11 af dem døde, til middag yderligere tre.

Den nat sejlede vi gennem Kielerkanalen til Kiel, og derfra op gennem Østersøen til Flensborg. I Flensborg blev vi transporteret fra damperen til banegården og sat ombord i et tog. Angiveligt skulle vi til Danmark. Toget stod imidlertid tre dage på banegården. Om morgen kom SS og løslod fangerne. Den, der var rask, lod sig ikke to gange sige "Freiheit", men gik og forsvandt. De syge og sårede blev i toget.

Næste dag kom imidlertid politiet og flyttede syge og sårede ombord på damperen "Rheinfells". Der var bl.a. hele lejrkorkestret, en mindre antal andre Häftlinge fra KL Neuengamme og Stutthof og også SS-Unterscharführer og Rapportführer Willi Dreimann.

Den 12. maj kl. 9 kom en engelsk patruljebåd op langs siden af damperen. Fangerne råbte og vinkede og gav sig til kende som fanger. Efter endnu 20 minutter kom der 4 både mere, og vi blev befriede. Syge og sårede kom på sygehuse, de raske på skoler. Selvom mange har overlevet befrielsen, er mange dog døde i Flensborg.